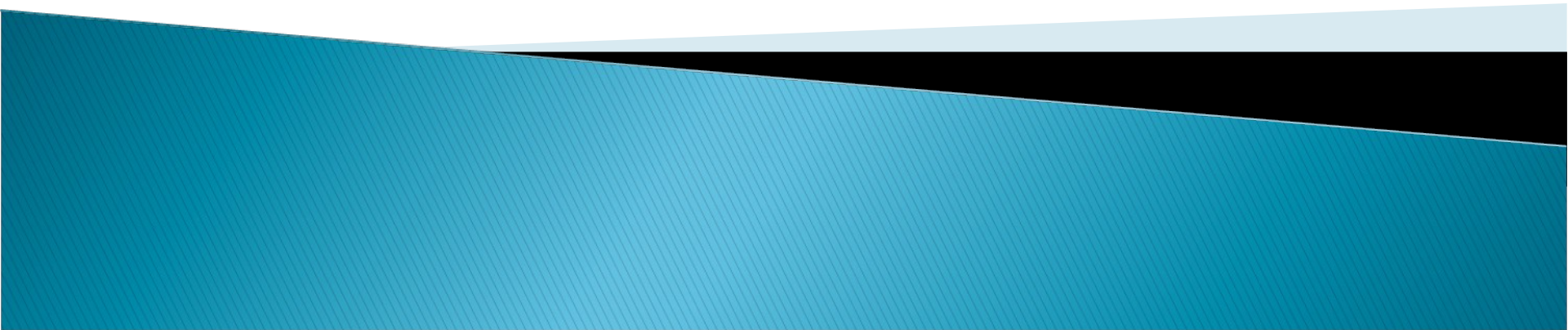
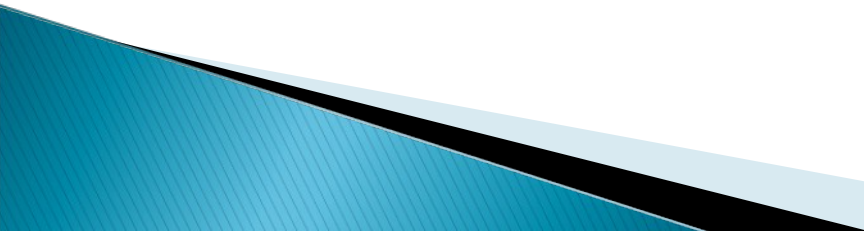

LMS ir mokslo bendruomenė

Rimas Norvaiša
2012 m. balandžio 21 d.

LMS tikslai (pagal Statutą)

- ▶ 5.1. Plėtoti ... mokslo tyrimus
 - ▶ 5.2. Vienyti ... mokslo jėgas
 - ▶ 5.3. Dalyvauti ... ekspertizėse
 - ▶ 5.4. Rūpintis ... racionaliū finansavimu...
 - ▶ 5.5. Rūpintis mokslininkų profesiniu pasirengimu...
perimti pasaulio mokslo patyrimą
 - ▶ 5.6. Ginti kūrybinius ir socialinius interesus
 - ▶ 5.7. Didinti mokslo savarankiškumą ir atsakomybę,
formuoti visuomenės nuomonę
-

Mokslo bendruomenės mintys

- ▶ V.A.Skeberdis. *Moksliniai tyrimai ir viešieji pirkimai Marse: kaip neleisti panaudoti pinigų*. DELFI, 2012 balandžio 5 d.
- ▶ Rašo apie viešųjų pirkimų įstatymo taikymą perkant mokslinę įrangą
- ▶ Baigia žodžiais: „Kad kažkas pasikeistų, reikia būti marsiečių partneriu. Tada galima išsiprašyti nuolaidų ir išimčių.”

Mokslo bendruomenės mintys

- ▶ A. Dykoviėnė. *Ar mokslininkams skiriamų lėšų santykis atitinka jų darbo rezultatus?* Klaipėda, 2012-04-18.
- ▶ Kalbinami KU mokslininkai R.Vaičekauskaitė, R.Želvys, S.Pocytė ir kt.
- ▶ Rašoma: „Dešimt humanitarų lygu vienam biomedikui. Tokia formulė peršasi analizuojant lėšas, kurios skiriamos humanitariniams ir gamtos mokslams. Pagrindiniai motyvai – tikslųjų mokslų tyrėjams reikia brangios įrangos, o humanitarams pakanka ir pieštuko su popieriaus lapu. Vyriausybė dalija nelygiai.”

Mokslo bendruomenės mintys

- ▶ Vytautas Ostaševičius. *Kuo svarbūs taikomieji mokslai?* Mokslas ir gyvenimas, 2012,2-3.
- ▶ Klausia: „ar tarptautinės mokslinės publikacijos yra patikimas rodiklis vertinant mokslininkų gebėjimus?“
- ▶ Siūlo veiksmų planą: „sukurti taikomųjų ir fundamentinių mokslų populiarinimo tarp moksleivių sistemą,...,siekti, kad mokslininkų mokslinės veiklos vertinimo kriterijai skatintų mokslinės veiklos kokybę bei mokslo ir verslo bendradarbiavimą,...“

Mokslo bendruomenės mintys

- ▶ Č. Šimkevičius. *Apie vizijas, mokslininkus ir ekonomistus*. Bernardinai, 2012 vasario 6 d.
- ▶ Rašo: „paskaičius Lietuvos mokslo ir studijų ateities viziją „Moksloji Lietuva 2030“ nenorom tenka prisiminti gūdžius sovietinės nomenklatūros viešpatavimo laikus”.
- ▶ Toliau apžvelgia visuomenės ekonominio, informacinio, technologinio vystymosi problemas, galiausiai aptardamas du galimus ateities vystymosi scenarijus.

Mokslo bendruomenės mintys

- ▶ A. Ramonaitė. *Ar galime iš pralaimėtojų ir nuskriaustųjų visuomenės tapti laimėtojų visuomene? Kaip?* Bernardinai, 2012.02.07.
- ▶ Rašo: „visuomenė įstringa į blogą pusiausvyrą,... Jeigu mes visi galvojame, jog Lietuvoje visi duoda kyšius, viskas yra korumpuota, valdžia vagia, viskas yra blogai, tada mes patys taip ir elgiamės.”
- ▶ Siūlo ieškoti pozityvių vaizdinių, kurie mobilizuotų visuomenę (skandinavų pvz.?).

Mokslo bendruomenės mintys

- ▶ 2010-2020 metų nacionalinio projekto „Lietuva-visuomenės gerovės ir teisingumo valstybė“ iniciatyvinės grupės (A.Kulakauskas, A.Vaišvila, J.Grigas, K.Pyragas, A.Janulaitis, ...28 mokslo, meno ir verslo žmonės) deklaracija. Vilnius, 2010-10-15.
- ▶ Rašo: „...praėjus dvidešimt metų po Nepriklausomos valstybės paskelbimo, filosofijos, ekonomikos mokslų atžvilgiu nebegalime apibrėžti mūsų valstybės santvarkos ir ekonominės formacijos, kurioje gyvename.“
- ▶ Siūlo: skatinti vietos ekonomiką.

Komentarai ir apibendrinimai

Mokslo politikoje dominuoja supaprastintas sudėtingų reiškinių apibūdinimas ir sureikšmintas jų naudojimas.

Pavyzdžiui: mokslo kokybė *yra* publikacijos ISI leidiniuose ir citavimų skaičius;

mokslinė veikla *yra* tai, kas apibūdinama Frascati vadovu (MTEP);

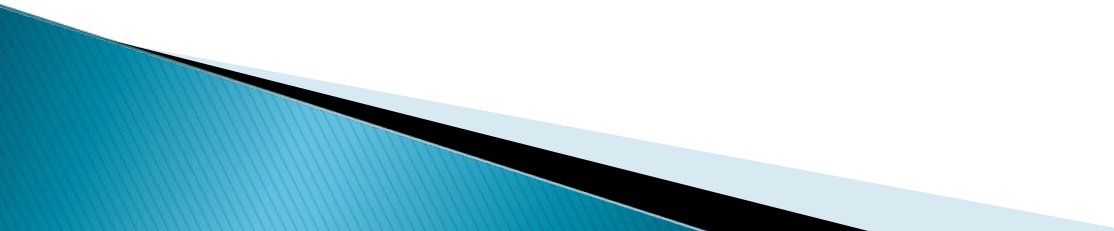
mokslinės veiklos skaidrumas *yra* viešųjų pirkimų įstatymo (mažiausios kainos principo) taikymas;

fundamentiniams tyrimams skiriamas per didelis dėmesys.

LMS konferencija

- ▶ 2010 gruodžio 11 d. įvyko konferencija: *Mokslinių publikacijų vertinimas, mokslinės informacijos sklaida ir žurnalų cituojamumo indeksas: istorija, tendencijos ir perspektyvos.*
- ▶ Pranešimus skaitė: E. Dagienė, V. Daujotis, J. Kuprienė, R. Matkevičienė, R. Norvaiša, Ž. Petrauskienė, A. Račkauskas, M. Radavičius, M. Stonkienė, G. Tamulaitis

Komentarai ir apibendrinimai

- ▶ Kitokio pobūdžio mokslo sistemos supaprastinimas atsiranda, kai vienoje institucijoje (LMT) sutelktas:
 - ▶ mokslo politikos formavimas;
 - ▶ mokslinių tyrimų konkursinis finansavimas;
 - ▶ ekspertinės veiklos vykdymas vertinant mokslo projektus, teikiant išvadas apie teisės aktus mokslo plėtrai, vadovaujant darbo grupėms mokslo klausimams spręsti valstybiniu ir tarptautiniu mastu;
 - ▶ mokslo bendruomenės atstovavimo vaidmuo.
-

Mokslo finansavimas

- ▶ Mokslo finansavimo forma ir jos kriterijai yra politinės ir mokslinės kultūrų bendravimo pavyzdys.
- ▶ Įtampa atsiranda valdžiai siekiant kaip galima paprastesnio ir objektyvesnio mokslo rezultatų vertinimo kriterijaus.
- ▶ Tokių vertinimų problemišumą mokslinės kultūros požiūriu sudaro tai, kad jie tampa mokslinės veiklos siekiamybe ir jais įmanoma manipuliuoti.

Pagrindinė tezė

- ▶ Nėra visuotinai priimtos mokslo rezultatų kokybės sampratos, o objektyvus rezultatų vertinimas yra praktiškai neįmanomas.
- ▶ Kai rezultatai vertinami naudojant bibliometrinius rodiklius ir tai siejama su mokslo finansavimu, toks vertinimas gali tapti žalingu.
- ▶ Mūsų ginama tezė: *mokslo sistemos kokybę lemia ne mokslo rezultatų kokybės kontrolė, o mokslinės veiklos kokybė, kurią labiausiai įtakoja etikos supratimas ir jos laikymasis.*

Etikos samprata kitose šalyse

- ▶ Europos mokslo fondas ir ALLEA (Europos akademijos) [The European Code of Conduct for Research Integrity; 2011] numato tokius mokslinių tyrimų integralumo principus:
- ▶ sąžiningumas pristatant tyrimus;
- ▶ patikimumas vykdant tyrimus;
- ▶ objektyvumas naudojant faktus ir duomenis;
- ▶ tyrėjų nešališkumas ir nepriklausomumas;
- ▶ atvirumas ir prieinamumas santykiuose su visuomene;
- ▶ rūpinimasis tyrimo objektais;
- ▶ teisingumas cituojant ir pripažįstant prioritetus;
- ▶ atsakingumas ruošiant jaunuosius mokslininkus.
- ▶ Tai schema, kurios siūloma laikytis visoms ES narių mokslo bendruomenėms

Etikos laikymosi vertinimas

- ▶ Vertinant etikos principų laikimąsi tarptautinė mokslo bendruomenė daugiau ar mažiau naudoja tokią terminologiją:
- ▶ *Atsakinga mokslinė veikla* (responsible conduct of research).
- ▶ *Abejotina mokslinė praktika* (questionable research practice) – veiksmai prieštaraujantys tradicinėms vertybėms ir visuotinai priimtai mokslinei praktikai, pavyzdžiui, nekorektiškas autorystės priskyrimas, to paties darbo atidavimas kelioms redakcijoms, (dual submission), to paties darbo publikavimas (redundant publication), nepateisinamas darbo rezultatų smulkinimas (salami slicing), neatidus tyrimas ir klaidos, klaidinantis darbo apibūdinimas, ir t.t.
- ▶ *Plagijavimas, falsifikavimas ir fabrikavimas*.
- ▶ Didžiausią žalą mokslui daro abejotina mokslinė praktika dėl savo gausumo ir dėl pažeidimų identifikavimo sunkumų.

Ką daryti?

- ▶ Pripažinus ginamąją tezę galima klausti: kaip ji gali įtakoti, pavyzdžiui, mokslo finansavimo formą?
- ▶ Pirma, keisti naudojamą mokslo rezultatų vertinimą taip, kad mažėtų jo neigiama įtaka mokslinės veiklos etikai.
- ▶ Pavyzdžiui, riboti vertinamų publikacijų skaičių, vertinant pasitelkti užsienio ekspertus, atsižvelgti į skirtingų mokslo krypčių kultūrinę specifiką ir t.t.
- ▶ Svarbiausia, būtina siekti suprasti pačią mokslo bendruomenės kultūrą ir aktyviai diegti joje mokslinės veiklos etikos principus.

Mokslo bendruomenės kultūra

- ▶ Mokslinės veiklos standartus konkrečioje mokslo disciplinoje, tame tarpe ir etikos supratimą, apsprendžia tos disciplinos tyrimo objektas.
- ▶ Pavyzdžiui, visuomenės tyrimas ir gamtos tyrimas lemia skirtingas pasaulėžiūras ir kultūrinius skirtumus.
- ▶ Tų skirtumų iliustracija Lietuvoje yra garsioji diskusija dėl mokslo sistemos pobūdžio tarp humanitarų ir socialinių mokslų atstovų iš vienos pusės ir gamtos mokslų atstovų iš kitos pusės, ir šioje diskusijoje nuskambėję argumentai.
- ▶ HSM ir FBTM atskyrimo pasekmės: apsunkinami ryšiai tarp ekonomikos ir matematikos.

LMS konferencija

- ▶ 2011 gruodžio 11 d. įvyko konferencija: *Mokslas ir etika*.
- ▶ Šioje konferencijoje pranešimus skaitė: N. Putinaitė, K. Stoškus, N. Vasiljevienė,
- ▶ A. Gedutis, M. Stonkienė, R. Norvaiša,
- ▶ G. Murauskas, M. Radavičius, A. Novelskaitė, A. Ramonas
- ▶ Interneto svetainėje <http://www.lms.lt>
- ▶ sukurtas puslapis *Mokslas ir etika*

Ačiū už dėmesį

